

INFLUÈNCIA DELS VENTS EN EL CARÀCTER HUMÀ

Mandra i follia

Ningú no l'ha vist. Ningú no el coneix. Però tots l'hem sentit: el vent. Sembla clar que la seva presència afecta el caràcter humà i de manera especial el dels creadors. El vent que ve del sud convida a la mandra, mentre que el del nord porta a l'enervament i a la follia. Salvador Dalí o Joan Puig i Ferrer poden ser una mostra de creadors 'tocats pel vent', el vent del nord, és clar.

Ramon Gomis

Hi ha la teoria general que els vents del sud generen malastrugança i que la sort, ens la porta l'aire del nord, capaç de desvetllar-nos les idees més genials o com a mínim intel·ligents. Però aquesta afirmació és desmesurada perquè tant del sud com del nord ens arriba una mica de tot.

El garbí, que bufa del sud, és un vent per als cansats, per als que són etiquetats de ganduls crònics, per a aquells que, en definitiva, intenten traure profit de fer les coses ben fetes amb el mí-

nim d'esforç possible. I ben segur que hi ha raons per a considerar el garbí responsable de provocar la mandra, perquè quan bufa vénen unes ganes irresistibles de no fer res. Però és possible que sense ell no existís una cultura tan rica com la mediterrània perquè, en definitiva, són sempre els cansats els que fan la feina.

Entre els vents del nord, la tramuntana, el gran vent de l'Empordà, és el més ben considerat. Com diu Josep Pla, cap vent no és capaç com la tramuntana d'argumentar les fulles de l'olivera. És l'oposició al garbí: provoca a la població una activitat general i quan

bufa, fa l'efecte que el país es mou. Però aquest moviment és més fictici que real. La gent es queda a casa, a sopluig i l'activitat que provoca acostuma a ser desordenada, a batzegades, inútil. És el vent dels somiatruïtes, d'aquells que pateixen d'insomni.

El garbí i la mandra

A l'estiu, la brisa, que gira al llarg del dia en funció de les diferències de temperatura que s'estableixen entre la terra i la mar, genera als Països Catalans el vent de garbí, la marinada.

Garbí, a diferència dels altres noms de vent, no designa una direcció fixa en la rosa dels vents, sinó només el vent que bufa de la mar, a mitjan tarda d'un dia d'estiu. Hi ha qui el confon amb el llebeig, amb el qual coincideix en la direcció en alguns llocs però no arreu.

El garbí és el vent de les vacances perquè convida a no fer res, a exercir la mandra i ens alleuja de la calor malgrat la gran quantitat d'humitat que arrossega. Hi ha qui diu que provoca la migranya. D'altres insinuen que genera un estat de malenconia, sobretot quan bufa en dies de tardor. Ens sembla, però, tot el contrari, que el vent de garbí tant a l'Empordà com a la Marina Baixa estimula la placidesa, la contemplació i una atmosfera de somnolència inqüestionable.

El garbí convida a escriure versos i és, doncs, un dels responsables que la literatura catalana hagi produït una tan gran quantitat de poetes. Ja fa uns anys que Stendhal, en un dels seus viatges per Itàlia, deia tot referint-se al garbí: «la fresca és aquell plaer que només poden conèixer els pobles de la Mediterrània».

La tramuntana és un vent que ens trau la son de les orelles. Estimula a moure's, a fer alguna cosa. A determinades persones, els provoca un estat d'activitat inusitada que arriba a l'enervament. A altres, els torna irritables, arrauxats. Hi ha qui insinua que aquest vent pot portar a la follia.

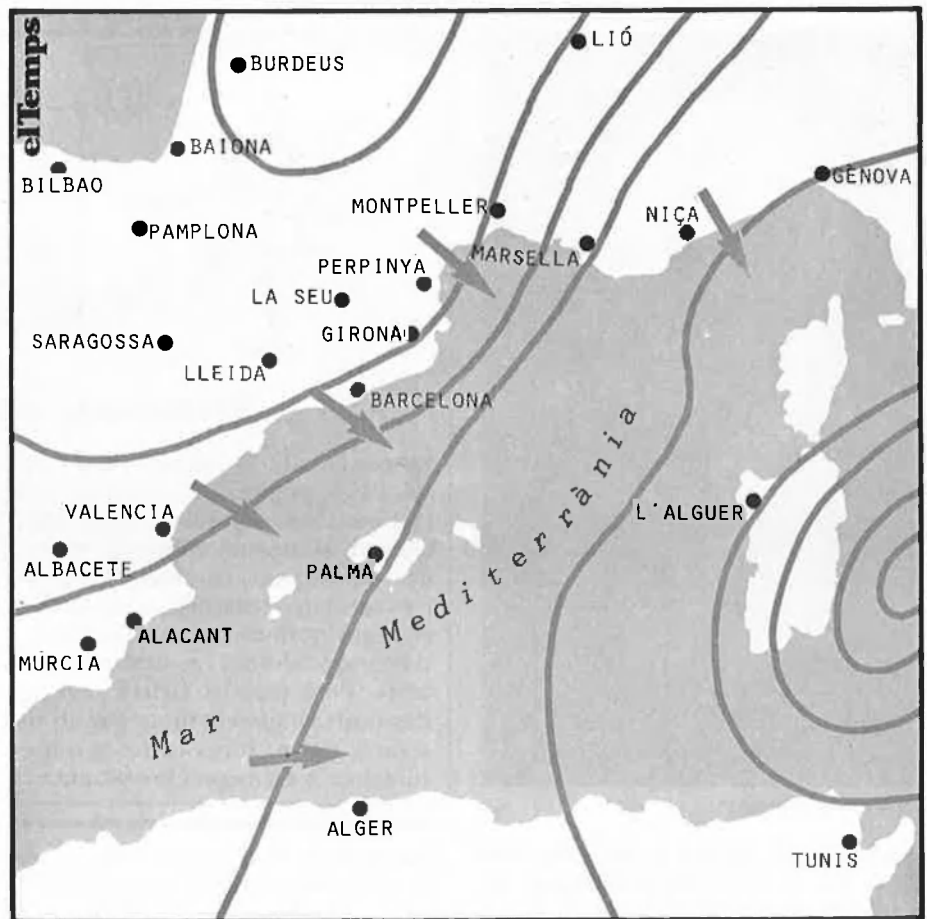
El psiquiatre Roger Farré diu que un treball recent d'uns metges japonesos confirma que en una zona muntanyosa del Japó, dominada per un vent constant, augmenta l'esquizofrènia. ¿Els vents que bufen a les costes dels Països Catalans poden també provocar alguna forma de bogeria? El doctor Farré suggereix que la tramuntana o el mestral poden provocar turbulències que sobreestimulin l'audició. Aquestes turbulències generarien en poblacions susceptibles allò que en termes mèdics s'anomena disfunció cerebral mínima, és a dir, irritabilitat, ter-

rors nocturns, manca de retenció de l'orina a la nit, maldecaps...

Això explicaria perquè a l'Empordà algunes mares, quan bufa el vent, no deixen sortir els seus fills a jugar al carrer ja que si hi surten, a la nit tindran malsons. O, també, la dita popular segons la qual la gent de l'Empordà està tocada del vent i la del Camp del llamp, podria ser l'expressió d'un suposat desequilibri psíquic característic de la gent que viu en zones on bufa fort el vent del nord. ¿Salvador Dalí o Joan Puig i Ferrer podrien ser genis tocats per aquest mateix vent?

De fet, la relació entre els canvis climàtics i el caràcter està ben establerta. Hi ha qui sent el temps com una mena de pseudopercepció, que podria estar provocada per canvis en els valors de pressió atmosfèrica. Com que l'entrada d'un corrent general com el vent del nord va precedida per una davallada de l'agulla del baròmetre, no és fàcil esbrinar si és la pressió atmosfèrica o el vent allò que ens pot fer una mica més folls.

Fos com fos, el vent més negatiu a les costes dels Països Catalans és el vent del nord. Com assenyala el meteoròleg català Eduard Fontseré, el vent del nord a la Mediterrània és provocat per una caiguda de pressió a les costes d'aquesta mar, la qual cosa estableix un corrent general que arriba des del Cantàbric. Però en aquests països hi ha escasses afirmacions generals i fins i tot



Direccions dominants del vent a 1.000 metres d'alçada. Font: Eduard Fontseré.

els vents tenen característiques locals. Així, aquest corrent del nord, quan topa amb els Pirineus, es divideix en dos grans braços: un entra a Catalunya pel

Rosselló i constitueix la tramuntana, l'altre adopta una posició de nord-est, baixa per la vall de l'Ebre i quan peta amb les serralades que corren paral·le-

La difícil relació entre el vent i la psicologia

Bartolomeu Mestre

És curiós que des de fa uns quants mesos se m'hagin fet insistentment aquestes preguntes: ¿podria dir-me si el temps pot influir en l'aparició o agreujament de les malalties mentals? ¿Pot ser causa d'alteracions psíquiques? Si he de dir veritat, mai no vaig creure que aquesta qüestió pogués interessar a tanta gent. Vaig pensar que podia ser que els que m'interpel·laven tinguessin en el seu subconscient motius d'inquietud per haver llegit el llibre de Stephen W. Hawking *Història del temps*, on exposa unes valuoses teories, malgrat que sigui deixant sense resoldre el que és aquest gran enigma que ningú pot aclarir.

En realitat les preguntes eren sobre una altra accepció del mot temps.

Es referien a l'estat de l'atmosfera, quant a la temperatura, la humitat, les nuvolades, el vent i tots els altres fenòmens meteorològics. La nombrosa quantitat de factors, que a voltes s'interfereixen, dificulten fer estudis seriosos sobre un tema tan complex.

Es diu que fa bon temps quan fa sol i no bufen vents molestos, però això no és sempre bo. Pot ser dolent per a les persones que mig nues exposen el seu cos al sol del migdia fent perillar a curt o mitjà termini la salut, i inclús coadjuvant a l'aparició d'un càncer de pell.

Indubtablement tots els fenòmens meteorològics influeixen sobre la vida humana i en la de tots els animals i vegetals. Inclús el regne mineral és

afectat per la meteorologia. Emperò, moltes vegades se li ha donat més importància de la que realment té.

L'experiència de més de cinquanta anys d'exercir la psiquiatria en centres hospitalaris i dispensaris i en centres de psicologia d'infants i d'adults a les Illes Balears em diu que no he trobat mai una relació clara entre el temps i les alteracions psíquiques greus, però poden causar modificacions de l'estat d'ànim en persones predisposades a la inestabilitat afectiva. Per una altra banda està comprovat que quan s'apropa una tempesta, els animals alteren el seu comportament normal. Les aus s'arranquen plomes, les ovelles es belluguen en desordre i les bèsties orinen quasi el doble que el corrent.



Joan Pulg i ferreter.

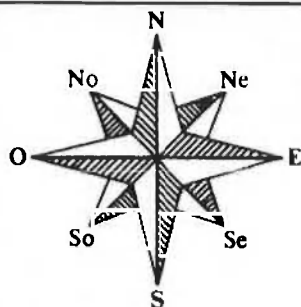
les a la costa, canvia aquesta posició.

De fet, cada frau entre muntanyes és capaç de modificar no només la direcció del vent sinó també la intensitat.

Per a la gent de l'Empordà parlem de la tramuntana; per als del Camp del seré, el vent de ponent; per als de la Plana de Castelló, del mestral i per als de la Marina Baixa del vent del nord.

I bé, com he dit, els canvis meteorològics quasi no influeixen sobre el psiquisme humà, almenys en l'aspecte intel·lectual. Les alteracions baromètriques sí que incideixen sobre els malalts de reuma, al·lèrgics, els que sofreixen migranyes i d'una manera prou intensa als que han tingut fractures d'ossos, que senten dolor en la zona del call que es forma quan s'uneixen les parts de l'os fracturat.

Les molèsties solen començar hores abans de les tempestes i desapareixen de sobte en apropar-se els primers llamps. Sembla evident que els núvols de potent desenvolupament vertical porten abundància de càrregues positives prop de terra que renoven les molèsties a alguns malalts. Sembla que aquest procés és degut a l'aparició d'ones electromagnètiques de baixa freqüència, originades en les perturbacions atmosfèriques.



0°, N.	Tramuntana
45°, N.E.	Gregal
90°, E.	Llevant
135°, S.E.	Xaloc
180°, S.	Migjorn
215°, S.O.	Garbí o Llebeig o Marinada
270°, O.	Ponent
315°, N.O.	Mestral



Tres-cents cinquanta noms

Tramuntana (al nord), llevant (a l'est), migjorn (al sud) i ponent (a l'oest) són els quatre noms més usats o, si més no coneguts, arreu, dels quatre vents cardinals. Els quatre vents intermedis dels cardinals són el gregal (nord-est), el xaloc (sud-est), el llebeig (sud-oest) i el mestral (nord-oest). Però mossèn Griera registra tres-cents cinquanta mots que els designen, alguns força curiosos o pintorescos: A Cadaqués la tramuntana

és el Joan de Narvona o el Versalles. El llebeig sovint s'anomena garbí o marinada, però a Castelló, Albaida, Morella, Rossell o Cabanes es coneix com el valencià, el que bufa de València ciutat. El Traga-neu a Albaida, i a Morella és el vent capaç de fondre la neu, i així fins a tres-cents cinquanta que, com diu el poeta de Gandia, «foll és aquell qui'l vent fer-mar volia».

Però sempre és el mateix vent, constant, impetuós, de caràcter general. Un vent amb totes les condicions per estimular-nos i enervar-nos i és que, si el garbí genera l'equilibri noucentista, el punt de rauxa que el trenca deu ser una conseqüència gairebé exclusiva de la influència que sobre la població té el vent del nord.

De tota manera hem de ser prudents en les conclusions perquè totes les afirmacions reclamen una substància real que no sempre hem sabut trobar. Potser els tocats pel vent són els poetes, artistes, polítics i tocaboires, ells tindrien una predisposició genètica, una focalitat irritativa, com diu el doctor Roger Farré, a sentir el vent. □

El vent —com a moviment horitzontal de l'aire, degut a causes naturals— no produeix cap classe de perturbació psíquica greu. Tampoc les ventades a les Illes en produeixen cap. A les Balears s'han format algunes vegades fiblons de curta durada que han produït desgràcies personals i materials, però no es coneix el foehn, un vent recalentit i deshidratat que produeix elevacions de vuit i deu graus de temperatura en poques hores. El foehn sí que pot produir trastorns psíquics accidentals i de poca durada, però sortosament a les Balears mai no bufa aquest vent.

L'efecte foehn, més potent a l'estiu que a l'hivern, apareix de fet a moltes zones de la Península Ibèrica, inclús a la Mediterrània oriental. En alguns llocs de l'Europa Central produeix por i reaccions afectives, per les quals alguns actes delictius

són considerats trastorns mentals transitoris causats per aquest vent maligne.

Per als que creuen que el vent que bufa amb regularitat pot influir en el comportament humà —a vegades deprimint i altres estimulants— s'han fet *roses psicofisiològiques* del vent. A mi, personalment, els qui es fien d'aquestes *taules* es passen un poc d'ingenus. Manca a aquestes roses la seriosa objectivitat amb què s'ha de tractar un tema de tant d'interès. Encara no coneixem ben bé els efectes del temps, on concorren nombrosos factors. A molts ens agrada una brisa els dies d'estiu i ens molesten els vents freds a les nits de l'hivern. Això és un fet general que no podem oblidar. Si la temperatura, el fred i la calor, poden contreure i dilatar els metalls, és natural que alguna cosa tinguin a veure en qualsevol manifestació de la vida. □